

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 320/2013-10

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 2. júla 2013 predbežne prerokoval sťažnosti obchodnej spoločnosti P., s. r. o., B., zastúpenej obchodnou spoločnosťou F., s. r. o., B., v mene ktorej koná konateľ a advokát doc. JUDr. B. F., vedené pod sp. zn. Rvp 10881, Rvp 10882/2013, Rvp 10883/2013, Rvp 10884/2013, Rvp 10885/2013 a sp. zn. Rvp 10886/2013 vo veci namietaného porušenia jej základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uzneseniami Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 5 NcC/235/2012 z 22. októbra 2012, sp. zn. 5 NcC/255/2012 z 22. októbra 2012, sp. zn. 5 NcC/265/2012 z 22. októbra 2012, sp. zn. 5 NcC/260/2012 z 22. októbra 2012, sp. zn. 3 NcC/250/2012 z 22. októbra 2012 a sp. zn. 9 NcC/235/2012 z 25. októbra 2012 a takto

r o z h o d o l :

1. Sťažnosti obchodnej spoločnosti P., s. r. o., vedené pod sp. zn. Rvp 10881/2013 až sp. zn. Rvp 10886/2013 s p á j a na spoločné konanie, ktoré bude ďalej vedené pod sp. zn. III. ÚS 320/2013.

2. Sťažnosti obchodnej spoločnosti P., s. r. o., o d m i e t a pre nedostatok právomoci Ústavného súdu Slovenskej republiky na ich prerokovanie a rozhodnutie.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo 4. marca 2013 doručených 6 sťažností obchodnej spoločnosti P., s. r. o. (ďalej len „sťažovateľka“), vedených pod sp. zn. Rvp 10881/2013 až sp. zn. Rvp 10886/2013, ktorými namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uzneseniami Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“), ktorých spisové značky sú uvedené v úvode tohto uznesenia (ďalej len „napadnuté uznesenia krajského súdu“).

Zo sťažností vyplýva, že sťažovateľka Okresnému súdu Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) doručila žaloby, ktorými sa domáhala svojich nárokov na náhradu škody – nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v platnom znení, smerujúce proti Slovenskej republike, zastúpenej Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky. Ku vzniku škody malo podľa nej dôjsť kontinuálnym a zásadným zásahom do jej základných práv zo strany okresného súdu, najmä práva na poskytnutie súdnej ochrany v zákonom predpokladanej kvalite.

Sťažovateľka v záujme ochrany svojho práva na spravodlivé konanie sformulovala v úvode podaných žalôb *„požiadavku na to, aby nadriadený súd rozhodol pred prvotným prejednaním veci o prikázaní veci (tohto sporu) inému súdu, pretože sudcovia miestne a vecne príslušného Okresného súdu Bratislava III sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci vzhľadom na ich pomer k veci a k účastníkovi konania (námetka zaujatosti z objektívneho pohľadu)“*.

V rámci odôvodnenia svojej požiadavky okrem iného poukázala na to, že *„Ak bol sám okresný súd ako štátny orgán škodcom v spore medzi žalobcom a štátom, tak je vylúčené, aby prostredníctvom sudcov rozhodoval predmetný spor“*, a ďalej na to, že *„Nerešpektovaním tejto premisy by došlo k negácii zásady nemo debet esse iudex in*

propria causa“, a taktiež poukázala na judikatúru ústavného súdu týkajúcu sa rozhodovania o nestrannosti zákonného sudcu.

Krajský súd svojimi 6 napadnutými uzneseniami rozhodol tak, že nevytlúčil sudcov okresného súdu z prejednávania a rozhodovania vecí, ktoré sú vedené na okresnom súde a sú označené v úvode týchto sťažností.

Napadnuté uznesenia krajského súdu sú podľa sťažovateľky «nesprávne, zakladajúce zásah do... základných práv, konkrétne:

- základného práva zaručeného čl. 46 ods. 1 Ústavy... t. j. práva na súdnu ochranu a osobitne práva na zákonného sudcu (čl. 48 ods. 1 Ústavy SR) a práva na prerokovanie vecí nestranným súdom;

- základného práva na spravodlivý súdny proces zaručeného čl. 6 ods. 1 Európskeho dohovoru..., t. j. práva na nestranný súd zriadený zákonom.».

Sťažovateľka poukazuje tiež na to, že objektívna skutočnosť spočívajúca v tom, že jej žaloby o náhradu škody spôsobenej rozhodovaním jednotlivých sudcov okresného súdu majú byť prerokované a rozhodnuté sudcami toho istého okresného súdu, ktorí majú medzi sebou „*minimálne kolegiálny a väčšina isto i priateľský vzťah*“, vyvoláva dôvodnú pochybnosť o nezaujatosti všetkých sudcov okresného súdu, ktorí sa vzhľadom na dané okolnosti prípadu nemôžu javiť v očiach strán ako nezávislí.

V tejto súvislosti sťažovateľka uviedla, že Krajský súd v Trnave, Krajský súd v Nitre a Krajský súd v Prešove dospeli vo viacerých svojich rozhodnutiach v skutkovo a právne obdobných veciach k opačnému právnomu záveru ako krajský súd v napadnutých uzneseniach, a poukázala aj na právne závery obsiahnuté v judikatúre všeobecných súdov napr. Krajského súdu v Bratislave z 19. októbra 2012 sp. zn. 14 NcC/65/2012, judikatúre ústavného súdu, ako aj Európskeho súdu pre ľudské práva týkajúce sa rozhodovania o nestrannosti zákonného sudcu a odvolávajúc sa na ne uviedla, že „*trvá na tom, že objektívna námietka porušenia nestrannosti je dôvodná*“.

Sťažovateľka tiež nesúhlasila s uznesením ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 89/2013 zo 6. februára 2013, ktorým boli jej obsahovo obdobné sťažnosti ústavným súdom už odmietnuté z dôvodu nedostatku jeho právomoci na ich prejednanie a rozhodnutie a podľa nej v daných veciach „je daná právomoc ústavného súdu“.

V nadväznosti na uvedené sťažovateľka žiadala, aby ústavný súd vydal nález, v ktorom vysloví porušenie jej základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutými uzneseniami krajského súdu, zruší tieto rozhodnutia krajského súdu a vec vráti krajskému súdu na ďalšie konanie a prizná jej finančné zadosťučinenie, ako aj úhradu trov konania.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Sťažovateľka namietala porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutými uzneseniami krajského súdu, ktorými rozhodol v jednotlivých konaniach o jej námietkach zaujatosti proti sudcom okresného súdu.

II. A

K spoločnému prerokovaniu vecí

Podľa § 31a zákona o ústavnom súde ak tento zákon neustanovuje inak a povaha vecí to nevyklučuje, použijú sa na konanie pred ústavným súdom primerane ustanovenia zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „OSP“). V zmysle § 112 ods. 1 OSP v záujme hospodárnosti konania môže súd spojiť na spoločné konanie vecí, ktoré sa uňho začali a skutkovo spolu súvisia alebo sa týkajú tých istých účastníkov. Zákon o ústavnom súde nemá osobitné ustanovenie o spojení vecí, avšak v súlade s citovaným § 31a zákona o ústavnom súde možno v konaní o sťažnosti podľa čl. 127 ústavy použiť na prípadné spojenie vecí primerane § 112 ods. 1 OSP.

S prihliadnutím na obsah 6 sťažností vedených ústavným súdom pod sp. zn. Rvp 10881 až sp. zn. Rvp 10886/2013 a z tohto obsahu vyplývajúcu právnu a skutkovú súvislosť uvedených sťažností a taktiež prihliadajúc na totožnosť v osobe sťažovateľky a krajského súdu, proti ktorému tieto sťažnosti smerujú, rozhodol ústavný súd uplatniac citované právne normy tak, ako to je uvedené v bode I výroku tohto uznesenia.

II. B

K namietanému porušeniu práv sťažovateľky

K porušeniu označených práv sťažovateľky malo dôjsť v dôsledku toho, že krajský súd napadnutými uzneseniami nevyklúčil sudcov okresného súdu z prejednávania a rozhodovania predmetných vecí napriek tomu, že škoda, ktorú si sťažovateľka uplatnila v podaných žalobách, vznikla v príčinnej súvislosti s nesprávnym úradným postupom toho istého okresného súdu.

Ústavný súd je súdnym orgánom ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy). Túto ochranu poskytuje aj základným právam účastníkov v konaní o ich veci pred súdmi (všeobecnými) alebo pred inými orgánmi Slovenskej republiky v prípadoch ustanovených zákonom. Tieto práva vyplývajú z ústavnoprosesných princípov konania pred uvedenými orgánmi (čl. 46 až čl. 50 ústavy) a patrí medzi ne aj právo každého na rozhodnutie jeho veci tým sudcom, ktorého určuje zákon.

Základné právo na prejednanie a rozhodnutie veci nestranným súdom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je v Občianskom súdnom poriadku garantované prostredníctvom vylúčenia sudcu z jej ďalšieho prejednávania a rozhodnutia pre zaujatosť (§ 14 až § 16 OSP). Okolnosť, že o veci napriek tomu rozhoduje sudca, ktorý mal byť podľa subjektívneho názoru účastníka konania z ďalšej účasti na jej prejednávaní a rozhodovaní vylúčený, je dôvodom na uplatnenie riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkov podľa príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku.

Obsahom základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy nie je však povinnosť súdu vyhovieť návrhu oprávnených osôb (v danom prípade sťažovateľky, ktorá podala námietku zaujatosti voči sudcom okresného súdu) a vylúčiť nimi označených sudcov z ďalšieho prejednávania a rozhodovania veci pre zaujatosť. Jeho obsahom je len povinnosť súdu prejednať každý návrh oprávnenej osoby (v tomto prípade návrh na vylúčenie všetkých sudcov z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia veci pre zaujatosť) a rozhodnúť o ňom. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na svoje rozhodnutia, podľa ktorých „všeobecné súdy sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie základných práv a slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým fyzickým osobám zaručuje” (I. ÚS 9/00), v dôsledku čoho „do sféry pôsobnosti všeobecných súdov môže ústavný súd zasiahnuť iba vtedy, ak by ich rozhodnutia (a im predchádzajúci postup) boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné a zároveň by mali za následok porušenie niektorého z princípov spravodlivého procesu, ktoré nebolo napravené ani v inštančnom (opravnom) postupe všeobecných súdov” (I. ÚS 24/00). Inými slovami, za situácie, ak právny poriadok pripúšťa iné možnosti nápravy pomocou riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkov podľa Občianskeho súdneho poriadku, nie je možné domáhať sa ochrany svojich práv v konaní pred ústavným súdom.

Podľa názoru sťažovateľky krajský súd na jej námietky neprihliadal a označenými uzneseniami rozhodol zjavne neodôvodnene. Ústavný súd však pripomína, že po prerokovaní a následnom vydaní rozhodnutia vo veci samej má sťažovateľka vždy právo v rámci riadnych, ako aj mimoriadnych opravných prostriedkov – odvolania a dovolania – namietat aj skutočnosť, že vo veci rozhodoval vylúčený sudca. Ustanovenie § 221 ods. 1 písm. g) OSP zakladá prípustnosť odvolania proti každému rozhodnutiu prvostupňového súdu vo veci samej a § 237 písm. g) OSP zase prípustnosť dovolania proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu aj z dôvodu, že vo veci rozhodoval vylúčený sudca. Aj z ustálenej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že podľa platnej právnej úpravy konania pred všeobecnými súdmi, postupov a judikatúry všeobecného súdnictva sú závažné procesné pochybenia v konaní všeobecných súdov (vrátane porušenia základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy) dôvodom i na podanie dovolania (IV. ÚS 26/04, IV. ÚS 201/04).

V predmetných konaniach teda v prípade využitia oprávnenia podať dovolanie priamo proti rozhodnutiu krajského súdu v merite veci (nie však proti rozhodnutiam krajského súdu o vznesených námietkach zaujatosti) opätovne existuje „iný súd“, a to Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“), povelaný na poskytnutie ochrany základným právam sťažovateľky. Neobstojí teda argumentácia sťažovateľky, že po vydaní napadnutých uznesení krajského súdu nemá žiadne právne prostriedky nápravy prípadného porušenia označených práv.

Ústava ani zákon o ústavnom súde nepripúšťajú, aby si účastník konania zvolil medzi súdnymi orgánmi ochrany porušených základných práv a slobôd, naopak, čl. 127 ods. 1 ústavy jednoznačne požaduje vyčerpanie všetkých účastníkovi dostupných a účinných prostriedkov nápravy. Takýto postup však vylučuje princíp subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa čl. 127 ods. 1 ústavy a § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde. Preto ústavný súd nemá dostatok právomoci na preskúmanie sťažovateľkiných námietok nezákonného sudcu, ktoré smerujú voči napadnutým uzneseniam.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd sťažnosti sťažovateľky pri jej predbežnom prerokovaní podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde odmietol pre nedostatok právomoci ústavného súdu podľa čl. 127 ods. 1 ústavy v spojení s § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Navyše, ústavný súd k tomu poznamenáva, že pokiaľ by sa v ďalšom priebehu konania objavili nové skutočnosti objektívne a dôvodne vzbudzujúce pochybnosť o nestrannosti a nezaujatosti sudcov konajúcich v sťažovateľkinej veci, môže sa sťažovateľka ochrániť svojho práva na prerokovanie veci pred nezávislým a nestranným súdom domáhať vznesením novej námietky zaujatosti (§ 15a OSP), prípadne prostredníctvom opravných prostriedkov [§ 201 a § 205 ods. 2 písm. a) v spojení s § 221 ods. 1 písm. g) OSP, resp. § 237 písm. g) OSP], o čom svedčí aj judikatúra najvyššieho súdu, v zmysle ktorej: *„Neexistencia žiadneho rozhodnutia alebo existencia právoplatného rozhodnutia nadriadeného súdu o tom, že sudca je alebo nie je vylúčený z prejednávania a rozhodovania vecí, nebráni dovolaciemu súdu pri skúmaní podmienok prípustnosti dovolania v zmysle ustanovenia § 237 písm. g) O. s. p., posúdiť túto otázku samostatne a prípadne i inak, než ju posúdil nadriadený súd súdu procesnému, ktorý vo veci rozhodoval, ak v námietke boli uvedené nové skutočnosti“* (rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 153/96 z 21. augusta 1997).

Pretože sťažnosti boli odmietnuté ako celok, ústavný súd o ďalších návrhoch sťažovateľky uplatnených v sťažnostiach nerozhodoval.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. júla 2013